

6 SEM FYUGP ECOC6A

2026

(May/June)

ECONOMICS

(Core)

Paper : ECOC6A

(Economics of Growth and Development)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions.*

1. শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা : 1×6=6

Choose the correct answer :

(a) জনগাঁথনিগত অধ্যয়নত কোনটো বয়সৰ গোটক
সাধাৰণতে 'নিৰ্ভৰশীল জনসংখ্যা' বুলি গণ্য কৰা হয় ?

Which age group is typically considered
the 'dependent population' in
demographic studies?

(i) ১৫-৬৪ বছৰ
15-64 years

(2)

(ii) ০-১৪ আৰু ৬৫+ বছৰ
0-14 and 65+ years

(iii) ১৮-৬০ বছৰ
18-60 years

(iv) ২৫-৫০ বছৰ
25-50 years

(b) মৃত্যুৰ হাৰ গণনা কৰা সূত্ৰটো কি ?

What is the formula to calculate mortality rate?

(i) $(\text{মৃত্যুৰ সংখ্যা} / \text{মুঠ জনসংখ্যা}) \times ১০০$
(Number of Deaths/Total Population) $\times 100$

(ii) $(\text{মৃত্যুৰ সংখ্যা} / \text{জন্মৰ সংখ্যা}) \times ১০০$
(Number of Deaths/Number of Births) $\times 100$

(iii) $(\text{মৃত্যুৰ সংখ্যা} / \text{মুঠ জনসংখ্যা}) \times ১০০০$
(Number of Deaths/Total Population) $\times 1000$

(iv) $(\text{মৃত্যুৰ সংখ্যা} / \text{মুঠ জনসংখ্যা}) \times ১০$
(Number of Deaths/Total Population) $\times 10$

(3)

(c) তলত দিয়া কোনটো ভূমি সংস্কাৰৰ অংশ নহয় ?

Which of the following is not a part of land reforms?

(i) মধ্যস্থতাকাৰীৰ উচ্ছেদ
Abolition of intermediaries

(ii) বায়তী স্বত্ব সংস্কাৰ
Tenancy reforms

(iii) ভূমিৰ সৰ্বোচ্চ সীমা আইন
Land ceiling laws

(iv) বিদেশী বিনিয়োগ নীতি
Foreign investment policies

(d) অনানুষ্ঠানিক ঋণ বজাৰৰ এটি বৈশিষ্ট্য হ'ল

One characteristic of informal credit market is

(i) নিম্ন সুতৰ হাৰ
low interest rate

(ii) কঠোৰ নিয়ন্ত্ৰণ
strict regulation

(iii) উচ্চ সুতৰ হাৰ
high interest rate

(iv) ঋণ নিদিয়া
no lending

(e) সমূহীয়া সম্পদৰ অত্যধিক ব্যৱহাৰক কি বুলি কোৱা হয় ?

Overuse of common resources is known as

(i) বজাৰ ভাৰসমতা
market equilibrium

(ii) বহনক্ষম উন্নয়ন
sustainable development

(iii) সমূহীয়া সম্পদৰ শোচনীয় পৰিণতি
tragedy of the commons

(iv) সম্পদ বণ্টন
resource allocation

(f) এখন সমাজৰ মুখ্য অৰ্থনৈতিক কাৰ্য কি ?

The primary economic function of a community is to

(i) কেৱল ব্যক্তিগত লাভ সৰ্বাধিক কৰা
maximize individual profit only

(ii) সহযোগিতা আৰু সামূহিক কাৰ্যৰ সুবিধা প্ৰদান কৰা
facilitate cooperation and collective action

(iii) বজাৰ নিৰ্মূল কৰা
eliminate markets

(iv) পৃথকীকৰণৰ প্ৰসাৰ কৰা
promote isolation

2. চমু টোকা লিখা (যি কোনো তিনিটা) : $4 \times 3 = 12$

Write short notes on (any three) :

(a) ক্ষুদ্ৰবিত্ত
Microfinance

(b) অৰ্থনৈতিক কাৰ্যকলাপ আৰু জলবায়ু পৰিৱৰ্তন
Economic activity and climate change

(c) শুল্ক বনাম ৰাজসাহায্য
Tariffs vs. subsidies

(d) গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিত সমূহীয়া হস্তক্ষেপ
Collective intervention in rural economies

(e) সামূহিক সম্পত্তি সম্পদৰ ব্যৱস্থাপনা
Management of common property resources

3. (a) জন্ম হাৰৰ সংজ্ঞা দিয়া। জনগাঁথনিগত পৰিৱৰ্তনৰ পৰ্যায়সমূহ বৰ্ণনা কৰা। $2+8=10$

Define birthrate. Explain the phases of demographic transition.

অথবা / Or

(b) প্ৰজননৰ হাৰ বুলিলে কি বুজা? অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন আৰু মানৱ মূলধন সঞ্চয়ৰ ওপৰত মৃত্যুৰ হাৰৰ প্ৰভাৱ বিশ্লেষণ কৰা। $2+8=10$

What do you mean by fertility rate? Analyze the impact of mortality rates on economic development and human capital accumulation.

(6)

4. (a) ভূমি সংস্কাৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। উৎপাদনশীলতাৰ ওপৰত ভূমি সংস্কাৰৰ পৰিণামসমূহ বিশ্লেষণ কৰা। $6+4=10$
Discuss land reforms. Analyze the effects of land reforms on productivity.

অথবা / Or

- (b) গ্ৰাম্য অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত ক্ষুদ্রবিত্তৰ প্ৰভাৱৰ মূল্যায়ন কৰা। 10
Evaluate the impact of microfinance on rural economic development.

5. (a) গ্ৰাম্য অঞ্চলত শ্ৰম উৎপাদনশীলতাৰ ওপৰত উন্নত পুষ্টিৰ প্ৰভাৱৰ মূল্যায়ন কৰা। 10
Evaluate the impact of improved nutrition on labour productivity in rural areas.

অথবা / Or

- (b) বহনক্ষমতাৰ সংজ্ঞা দিয়া। নৱীকৰণযোগ্য সম্পদৰ বাবে বহনক্ষমতাৰ ধাৰণাটো আলোচনা কৰা। $2+8=10$
Define sustainability. Discuss the concept of sustainability for renewable resources.

6. (a) প্ৰেবিছ-ছিঙ্গাৰ তত্ত্বটো আলোচনা কৰা। বিশ্বব্যাপী অসমতাৰ ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ প্ৰভাৱসমূহ ব্যাখ্যা কৰা। $8+4=12$
Discuss the Prebisch-Singer thesis. Explain its implications for global inequality.

(7)

অথবা / Or

- (b) অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধিৰ ক্ষেত্ৰত বিদেশী সাহায্যৰ ফলপ্ৰসূতা বিশ্লেষণ কৰা। উন্নয়নৰ বাবে বাণিজ্য নীতিৰ ভূমিকা আলোচনা কৰা। $8+4=12$

Analyze the effectiveness of foreign aid in promoting economic growth. Discuss the role of the trade policy for development.

Total No. of Printed Pages—7

6 SEM FYUGP ECOC6B

2026

(May/June)

ECONOMICS

(Core)

Paper : ECOC6B

(International Economics)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions.*

1. নির্দেশ অনুসৰি তলৰ প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিয়া : 1×6=6

Answer the following questions as directed :

- (a) আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বাণিজ্যৰ ক্ষেত্ৰত বিকাৰ্ডোৰ তুলনামূলক সুবিধাৰ তত্ত্বতকৈ হাবাৰ্লাৰৰ সুযোগ ব্যয় তত্ত্বৰ এটা উৎকৃষ্টতা লিখা।

Write one superiority of Haberler's opportunity cost theory over the Ricardo's comparative advantage theory of international trade.

- (b) নিৰ্দিষ্ট উপাদান আৰ্হিৰ ক্ষেত্ৰত তলৰ কোনটো অভিধাৰণা শুদ্ধ ?

In the specific factor model, which of the following assumptions is correct?

- (i) উৎপাদনৰ সকলো উপাদান খণ্ডসমূহৰ মাজত সম্পূৰ্ণভাৱে চলাচল কৰিব পাৰে

All factors of production are perfectly mobile between sectors

- (ii) কিছুমান উপাদান নিৰ্দিষ্ট খণ্ডৰ বাবে নিৰ্দিষ্ট আৰু আন উপাদানসমূহ খণ্ডসমূহৰ মাজত চলাচল কৰিব পাৰে

Some factors are specific to certain sectors, while others are mobile between sectors

- (iii) সকলো উপাদান খণ্ডসমূহৰ মাজত আচল

All factors are immobile across sectors

- (iv) ওপৰত উল্লেখ কৰা এটাও নহয়

None of the above

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাচি উলিওৱা)

(Choose the correct answer)

- (c) চেনিটৰী আৰু ফাইটোচেনিটৰী ব্যৱস্থাসমূহ হৈছে

Sanitary and phytosanitary (SPS) measures are

- (i) শুল্কমূলক ব্যৱস্থা

tariff measures

- (ii) স্বাস্থ্য আৰু সুৰক্ষাৰ বাবে অনা-শুল্ক non-tariff barriers to protect health and safety

- (iii) ৰপ্তানি কৰ export taxes

- (iv) ঘৰুৱা উদ্যোগসমূহৰ বাবে বেহাই subsidies for domestic firms

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাচি উলিওৱা)

(Choose the correct answer)

- (d) তাৎক্ষণিক আৰু অগ্ৰীম বিনিময় হাৰৰ মাজৰ এটা পাৰ্থক্য লিখা।

Write one distinction between the spot and forward exchange rates.

- (e) লেনদেন ভাৰসমতা (BOP) আৰু বাণিজ্য ভাৰসমতা (BOT) ৰ মাজৰ এটা মুখ্য পাৰ্থক্য লিখা।

Give one key distinction between balance of payments (BOP) and balance of trade (BOT).

- (f) নিয়ন্ত্ৰিত ভাসমান বিনিময় হাৰ ব্যৱস্থা কি ?

What is managed floating exchange rate regime?

2. তলৰ প্রশ্নসমূহৰ যি কোনো তিনিটাৰ উত্তৰ দিয়া : $4 \times 3 = 12$

Answer any three of the following questions :

- (a) শুদ্ধ আৰু অনা-শুদ্ধৰ মাজৰ পাৰ্থক্যসমূহ লিখা।

Distinguish between tariff and non-tariff barriers.

- (b) আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মুদ্রা নিধিৰ উদ্দেশ্য আৰু কাৰ্যসমূহ বৰ্ণনা কৰা।

Describe the objectives and functions of International Monetary Fund.

- (c) ক্ৰয় ক্ষমতাৰ সমতা তত্ত্বৰ সম্পূৰ্ণ সংস্কৰণ আৰু আপেক্ষিক সংস্কৰণৰ মাজত পাৰ্থক্য দেখুওৱা।

Differentiate the absolute version and relative version of purchasing power parity theory.

- (d) লেনদেন ভাৰসমতা হিচাপ-নিকাচৰ মূল নীতিৰ বিষয়ে সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কৰা।

Briefly explain the basic accounting principle of balance of payments.

3. (a) বিকাৰ্ডোৰ তুলনামূলক সুবিধা তত্ত্বটো কেনেদৰে আদাম স্মিথৰ সৰ্বাধিক সুবিধা তত্ত্বতকৈ উৎকৃষ্ট? তুলনামূলক সুবিধা নীতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বাণিজ্যই কেনেদৰে বিশ্ব উৎপাদন আৰু ঘৰুৱা ভোগ দুয়োটাতে

লাভ বৃদ্ধি কৰে এটা $2 \times 2 \times 1$ আৰ্হি ব্যৱহাৰ কৰি ব্যাখ্যা কৰা।

$2+9=11$

How is Ricardo's theory of comparative advantage superior to Adam Smith's theory of absolute advantage? Using a $2 \times 2 \times 1$ model, explain how international trade based on law of comparative advantage leads to gains in both global production and domestic consumption.

অথবা / Or

- (b) পাৰস্পৰিক চাহিদা কি? অফাৰ বেখা বিশ্লেষণৰ সহায়ত জে. এই. মিলৰ পাৰস্পৰিক চাহিদা তত্ত্বটো পর্যালোচনা কৰা।

$2+9=11$

What is reciprocal demand? Examine J. S. Mill's theory of reciprocal demand using the offer curve analysis.

4. (a) উপাদান-প্রাচুৰ্যৰ দৰ নিৰ্ণায়ক ব্যৱহাৰ কৰি আন্তৰ্জাতিক বাণিজ্যৰ হেক্সাৰ-অ'লিন উপপাদ্যটো ব্যাখ্যা কৰা। এই তত্ত্বক বাস্তৱত পৰীক্ষা কৰাৰ সময়ত লিয়ন্টিফে কেনেধৰণৰ সাঁতৰধৰ্মী ফলাফল লক্ষ্য কৰিছিল?

$8+3=11$

Explain the Heckscher-Ohlin theorem of international trade using the price criterion of factor abundance. What paradoxical result did Leontief observe when he tested this theory empirically?

(6)

অথবা / Or

- (b) আন্তর্জাতিক বাণিজ্যৰ ষ্টলপাৰ-চেমুৰেলচন উপপাদ্যটো আলোচনা কৰা। অনুন্নত দেশসমূহৰ বাবে এই তত্ত্বটোৰ কোনো নীতিগত প্ৰাসংগিকতা আছেনে? মন্তব্য দিয়া।

$$8+3=11$$

Discuss the Stolper-Samuelson theorem of international trade. Does the theory have any policy relevance to the less-developed countries? Comment on your answer.

5. (a) মুক্ত বাণিজ্যৰ সপক্ষে আৰু বিপক্ষে থকা যুক্তিসমূহ আলোচনা কৰা। সংৰক্ষণবাদৰ সৈতে জড়িত 'নবজাত উদ্যোগ' যুক্তিটোৰ মূল্যায়ন কৰা।

$$6+4=10$$

Discuss the arguments for and against free trade. Evaluate the 'infant industry' argument associated with protectionism.

অথবা / Or

- (b) বিশ্ব বাণিজ্য সংস্থা (WTO)ৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যসমূহ কি কি? WTO ৰ মুখ্য চুক্তিসমূহ আলোচনা কৰা।

$$4+6=10$$

What are the main objectives of World Trade Organization (WTO)? Discuss the major agreements of WTO.

(7)

6. (a) নমনীয় বিনিময় হাৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত ভাৰসাম্য বিনিময় হাৰ কেনেকৈ নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়, ব্যাখ্যা কৰা। উন্নয়নশীল দেশসমূহৰ বাবে নমনীয় বিনিময় হাৰ ব্যৱস্থাৰ অপকাৰিতাসমূহ কি কি?

$$7+3=10$$

Explain how equilibrium exchange rate is determined under the flexible exchange rate system. What are the demerits of flexible exchange rate system for developing countries?

অথবা / Or

- (b) ব্ৰিটন উডছ ব্যৱস্থাৰ ঐতিহাসিক বিকাশ আৰু কাৰ্যপ্ৰণালী ব্যাখ্যা কৰা। এই ব্যৱস্থাৰ পতনৰ মুখ্য কাৰণসমূহ কি কি?

$$7+3=10$$

Illustrate the historical evolution and functioning of the Bretton Wood's system. What are the main reasons of collapse of this system?

6 SEM FYUGP ECOC6C

2026

(May/June)

ECONOMICS

(Core)

Paper : ECOC6C

(History of Economic Thought)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions.*

1. তলত দিয়াবোৰৰ নিৰ্দেশানুযায়ী উত্তৰ দিয়া : 1×4=4

Answer the following as directed :

- (a) প্রকৃতিবাদৰ সংজ্ঞা দিয়া।

Define physiocracy.

- (b) “ভূমিৰ মৌলিক আৰু অবিদ্বন্দ্বৰ ক্ষমতা ব্যৱহাৰ কৰাৰ বাবে ভূমিপতিক উৎপন্নৰ যিটো অংশ দিয়া হয় সেই অংশটোৱেই হ’ল খাজনা।” কোনে কৈছিল?

“Rent is that portion of the produce of the earth which is paid to the landlord for the use of the original and indestructible powers of the soil.” Who said?

- (c) *Principles of Economics* নামৰ গ্ৰন্থখন কোনে লিখিছিল ?

Who wrote the book, *Principles of Economics* ?

- (d) বিনিয়োগ গুণকৰ সমান

The investment multiplier is equal to

(i) $1/MPS$

(ii) $\Delta S / \Delta Y$

(iii) C/Y

(iv) ওপৰৰ এটাও নহয়

None of the above

(শুদ্ধ উত্তৰটো বাচি উলিওৱা)

(Choose the correct answer)

2. নিম্নলিখিতবোৰৰ যি কোনো চাৰিটাৰ ওপৰত চমু টোকা লিখা :

4×4=16

Write short notes on any four of the following :

- (a) শ্ৰম বিভাজন

Division of labour

- (b) ৰাষ্ট্ৰীয় সমাজবাদ

State socialism

- (c) আলফ্ৰেড মাৰ্শ্বাল

Alfred Marshall

- (d) মিল্টন ফ্ৰিডমেনৰ মুদ্ৰাৰ পৰিমাণ তত্ত্বৰ পুনৰ ব্যাখ্যা

Milton Friedman's restatement of the quantity theory of money

- (e) কৌটিল্যৰ অৰ্থনৈতিক ধাৰণা

Economic ideas of Kautilya

3. (a) সদাগৰীবাদ গা কবি উঠাৰ কাৰকবোৰ কি কি ?
সদাগৰীবাদৰ মুখ্য ধাৰণাবোৰ বৰ্ণনা কৰা । 3+5=8

What are the factors responsible for the growth of mercantilism? Explain the main tenets of mercantilism.

অথবা / Or

- (b) অৰ্থনৈতিক ভাৰধাৰাৰ ইতিহাসত ডেভিদ ৰিকাৰ্ড'ৰ অৱদানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা । 8

Discuss the contributions of David Ricardo to the history of economic thought.

4. (a) ঐতিহাসিক ভাৰধাৰাৰ ইতিবাচক আৰু সমালোচনাত্মক ধাৰণাবোৰ চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা । 4+4=8

Explain briefly the positive and critical ideas of the historical school.

অথবা / Or

- (b) জে. কে. ৰ'ডবাৰ্টছৰ ধাৰণাবোৰ আলোচনা কৰা । 8

Discuss the ideas of J. K. Rodbertus.

5. (a) বিষয়নিষ্ঠ ভাৰধাৰা বুলিলে কি বুজা ? বিষয়নিষ্ঠ আৰু প্ৰান্তীয় ভাৰধাৰা উত্থানৰ কাৰকবোৰ আলোচনা কৰা । 3+5=8

What is subjectivism? Discuss the factors giving rise to subjectivism and marginalism.

অথবা / Or

- (b) অৰ্থনৈতিক ভাৰধাৰাৰ ইতিহাসত নাট ৱিক্ছেলৰ ধাৰণাবোৰ ব্যাখ্যা কৰা । 3+5=8

Explain the ideas of Knut Wicksell in the history of economic thought.

6. (a) কেইনছ কেনেকৈ সংস্থাপিত অর্থনীতিৰ পৰা আঁতৰি আহিল? কেইনছৰ গুণকৰ ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰা। $4+4=8$

How did Keynes depart from classical economics? Explain the Keynes' concept of the multiplier.

অথবা / Or

- (b) পি. এ. চেমুৰেলছনে বিকশিত কৰা প্ৰকাশ্য পছন্দ তত্ত্বটো সমালোচনাত্মকভাৱে পৰীক্ষা কৰা। 8

Critically examine the revealed preference theory as developed by P. A. Samuelson.

7. (a) এম. কে. গান্ধীৰ অৰ্থনৈতিক ধাৰণাবোৰ আলোচনা কৰা আৰু বৰ্তমান প্ৰেক্ষাপটত সেইবোৰৰ প্ৰসঙ্গিকতা পৰীক্ষা কৰা। $5+3=8$

Discuss the economic ideas of M. K. Gandhi and examine their relevance in present-day context.

অথবা / Or

- (b) দাদাভাই নৰোজীৰ মতে, ভাৰতত দৰিদ্ৰতাৰ কাৰণ কি আছিল? ব্যাখ্যা কৰা। 8

What, according to Dadabhai Naoroji, were the causes of poverty in India? Explain.

Total No. of Printed Pages—7

6 SEM FYUGP ECOC6D

2026

(May/June)

ECONOMICS

(Core)

Paper : ECOC6D

(**Public Finance**)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions.*

1. তলত দিয়াবোৰৰ নিৰ্দেশানুসৰি উত্তৰ দিয়া : 1×6=6

Answer the following as directed :

(a) বিশুদ্ধ বাজহুৱা দ্ৰব্যৰ প্ৰান্তিক ব্যয় হ'ল

Marginal cost of pure public good is

(i) এক

one

(ii) শূন্য বা শূন্যৰ ওচৰত

zero or close to zero

(iii) অতি উচ্চ
very high

(iv) মূল্যৰ সমান
equal to price

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(Choose the correct option)

(b) যুদ্ধৰ বিত্তীয় সাহায্যৰ বাবে লোৱা বাজহুৱা ঋণৰ এটা উদাহৰণ হ'ল
Public debt raised to finance war is an example of

(i) হ্ৰস্বম্যাদী ঋণ
short-term debt

(ii) উৎপাদনশীল ঋণ
productive debt

(iii) মৃত-ওজনৰ ঋণ
dead-weight debt

(iv) ওপৰৰ কোনটোৱেই নহয়
None of the above

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(Choose the correct option)

(c) কলিন ক্লাৰ্কৰ মতে যেতিয়া চৰকাৰী খণ্ডৰ অংশই GNPৰ 25% অতিক্ৰম কৰে

According to Colin Clark, when the share of government sector exceeds 25% in the GNP

(i) মানুহ কম উৎপাদনশীল হৈ পৰে
people become less productive

(ii) সুষম বাজেটৰ অধীনতো মুদ্রাস্ফীতি ঘটে
inflation occurs even under balanced budget

(iii) ওপৰৰ (i) আৰু (ii) দুয়োটা
Both (i) and (ii)

(iv) ওপৰৰ (i) বা (ii) কোনোটোৱেই নহয়
Neither (i) nor (ii)

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(Choose the correct option)

(d) যাটি বিত্ত বুলিলে কি বুজা ?
What do you mean by deficit financing?

- (e) যি ব্যয়ে দায়বদ্ধতা হ্ৰাস কৰে আৰু সম্পত্তি বৃদ্ধি কৰে, সেই ব্যয়ক কোৱা হয়

Expenditure which reduces liabilities and increases assets, is called

- (i) বাজহ ব্যয়
revenue expenditure
- (ii) মূলধনী ব্যয়
capital expenditure
- (iii) আৱৰ্তমান ব্যয়
recurring expenditure
- (iv) ওপৰৰ সকলোবোৰ
All of the above

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(Choose the correct option)

- (f) যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় বিত্ত ব্যৱস্থা বুলিলে কি বুজা?

Write the meaning of fiscal federalism.

2. তলৰ যি কোনো চাৰিটাৰ বিষয়ে চমু টোকা লিখা : $4 \times 4 = 16$

Write short notes on any *four* of the following :

- (a) মেৰিট দ্ৰব্যৰ যোগানৰ প্ৰয়োজনীয়তা
Need of provision for merit goods

- (b) কৰ সংগ্ৰহৰ উচ্ছলতা আৰু স্থিতিস্থাপকতা
Buoyancy and elasticity of taxation

- (c) ভাৰতীয় কৰ ব্যৱস্থাৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ
Salient features of Indian tax system

- (d) ৰাজহুৱা ঋণৰ উদ্দেশ্য
Purpose of public debt

- (e) বিত্তীয় ঘাট, ৰাজহ ঘাট আৰু প্ৰাথমিক ঘাট
Fiscal deficit, revenue deficit and primary deficit

3. (a) কম উন্নত দেশসমূহত ৰাজহুৱা বিত্তৰ ভূমিকা ব্যাখ্যা কৰা। 8
Explain the role of public finance in less-developed countries.

অথবা / Or

- (b) ৰাজহুৱা দ্ৰব্যৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।
Explain the characteristics of public goods.

4. (a) কৰ আৰোপ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত 'পৰিশোধ কৰাৰ ক্ষমতা' তত্ত্বটো বিশ্লেষণ কৰা। কৰ পৰিশোধ কৰাৰ ক্ষমতাৰ কোনটো সূচকাত্মক উত্তম? যুক্তি দিয়া। $8+2=10$
Analyze the theory of 'ability to pay' in imposing taxes. Which is the best index of ability to pay? Comment.

অথবা / Or

- (b) কৰ সংঘাত আৰু আপতন বুলিলে কি বুজা? দেখুওৱা যে যি কোনো দ্ৰব্যৰ ওপৰত আৰোপ কৰা কৰৰ প্ৰত্যক্ষ বোজা ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ মাজত কৰ আৰোপ কৰা দ্ৰব্যটোৰ চাহিদাৰ স্থিতিস্থাপকতা আৰু যোগানৰ স্থিতিস্থাপকতাৰ অনুপাতত বিভক্ত হয়।

$$(2+2)+6=10$$

What are meant by impact and incidence of taxation? Show that the direct money burden of a tax imposed on any commodity is divided between the buyer and seller in the proportion of elasticity of supply to elasticity of demand of the taxed commodity.

5. (a) অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধি আৰু স্থিৰতা বন্ধাৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজহুৱা ব্যয়ৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে সমালোচনাত্মকভাৱে আলোচনা কৰা।

$$5+5=10$$

Critically discuss the role of public expenditure in economic growth and stability.

অথবা / Or

- (b) আভ্যন্তৰীণ ঋণ আৰু বাহ্যিক ঋণৰ মাজত পাৰ্থক্য লিখা। ঋণ পৰিশোধৰ বিভিন্ন পদ্ধতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

$$2+8=10$$

Distinguish between internal debt and external debt. Discuss various methods of debt redemption.

6. (a) কেন্দ্ৰীয় বাজেট 2026-27ৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ ব্যাখ্যা কৰা। শেহতীয়া বাজেটৰ দুটা দুৰ্বল ক্ষেত্ৰ উল্লেখ কৰা।

$$8+2=10$$

Explain the salient features of the Union Budget 2026-27. Mention two weak areas of the latest budget.

অথবা / Or

- (b) কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্যৰ মাজত সম্পদ আবণ্টনৰ বাবে ভাৰতত পালন কৰা নীতিসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। এই নীতিসমূহ পৰ্যাপ্ত বুলি ভাবানে? মন্তব্য আগবঢ়োৱা।

$$8+2=10$$

Discuss the principles followed in India for allocation of resources between Centre and States. Do you think that principles are adequate? Comment.
